

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ГЕДОНІЗМ ЯК СЕНС ЖИТТЯ

У даній статті аналізуються проблеми морального розвитку українського суспільства, його суперечності, обумовлені руйнацією старої (тоталітарної) й становленням нової (демократичної) моральної культури; обґрунтовується, що значна кількість сучасних проблем українського суспільства зумовлена саме низьким рівнем моральної культури населення і особистості, які тривалий час перебували в морально-апатичному стані в умовах тоталітарної державності; доведено, що проблема морального виховання особистості та морально-культурного розвитку є не стільки психологічно-індивідуальною, скільки соціально-філософською, адже на сучасному етапі необхідно відшукувати шляхи морально-ціннісного відродження нації в цілому, а не лише індивідуально-особистісних морально-виховних впливів.

Ключові слова: людина, суспільство, культура, мораль, моральна культура, виховання.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження проблем формування високої моральної свідомості, самосвідомості та культури українського суспільства обумовлена потребами практики, насамперед, утвердженням українського народу і держави як суб'єктів загального гуманістичного і демократичного процесу розвитку людської цивілізації, носіїв високих моральних національних і загальнолюдських цінностей. “Україна входить у XXI століття не лише з тими глобальними проблемами, які стоять перед усім людством, а й зі своїми специфічними, що перейшли з минулих століть і знаменують нашу історичну обтяженість та запізненість. Серед них – проблеми національної, культурної, мовної ідентичності. Фактично йдеться про національне самоздійснення, базовим для якого має бути повнота національної культури. Самостійне історичне буття українського народу за нинішніх умов глобалізації потребує забезпечення конкурентоспроможною національною культурою, здатною задавати тон інтелектуальному і духовному життю свого суспільства, адаптувати для суспільства культурну реальність світу” [1, с. 18]. Можливості досягнення такого рівня національної культури та самосвідомості полягають, зокрема, в площині формування високоякісних характеристик системи морального виховання, на основі якої моральнісно-духовний потенціал молодого покоління буде сприяти національно-культурному будівництву та державотворчим процесам в сфері освіти, виховання, науки, культури і мистецтва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема, яка вивчається, засвідчує, що концептуальні засади філософії морального виховання найсистемніше обґрунтовано у працях класиків філософії І. Канта, Г. Гегеля, серед монографічних досліджень останньої третини XX – початку XIX століть – І. Кона, П. Якобсона, та сучасних дослідників – В. П. Андрущенко, І. Д. Беха, І. А. Зязюна та інших, методи та форми моральнісного виховання

досліджено у працях В. Блюмкіна, Т. Коннікової, І. Мар'єнка, Л. Рувинського та інших; етимологію дефініцій “мораль” та “моральність” розкрито О. Лосєвим, С. Ткачовим, Н. Ткачовою, І. Чорнокозовим та інших. Вивчення питань морально-етичного виховання молоді в історичній ретроспективі займалися А. Відченко, А. Говорун, М. Євтух, В. Жуковський, С. Золотухіна, О. Любар, О. Микитюк, Е. Панасенко, Н. Побірченко, Л. Попова, В. Сипченко та інші. Учені важливого значення надають морально-практичній діяльності, яка виступає основною соціальною детермінантою та визначає моральне зростання молоді людини.

Мета статті – визначити основні проблеми моральності сучасного українського суспільства.

Виклад основного матеріалу. Відродження національного соціокультурного простору, морально-ціннісне самовизначення нації в посттоталітарний період є важливими тенденціями відродження народно-національної самосвідомості, яка десятиліттями перебувала в стані забуття та пригнічення. Однак ейфорія перших років незалежності в цьому плані дуже швидко змінилася на уповільнення та розчарування в процесах національно-морального самовідродження. “Зміни пріоритетів в соціокультурному вимірі проблем людини і суспільства значним чином відбивається на розширенні ціннісного фундаменту змісту моральної культури, набуває нового виразу та розширює коло факторів морально-культурного впливу. Однак включення в соціокультурний процес таких важелів, як релігія, право, закон, мораль, мистецтво, традиції, звичаї та засоби масової інформації, відбувається уповільнено, суперечливо та неоднозначно. Як наслідок, механізм моральної культури на особистому і соціальному рівнях не збалансований в якості системної єдності психофізичних, духовних та соціально-етичних начал, що відбивається на моральнісній невідповідності особистості та суспільних структур до руху вперед в процесі соціально-моральних перетворень, що розпочався” [2, с. 148]. У зв'язку з цим, сьогодні проблема морального виховання особистості та морально-культурного розвитку є не стільки психологічно-індивідуальною, скільки соціально-філософською, адже на сучасному етапі необхідно відшукувати шляхи морально-ціннісного відродження нації в цілому, а не лише індивідуально-особистісних морально-виховних впливів.

Окрім посттоталітарної трансформації як чинника морально-культурної кризи, що домінує в сучасному українському соціумі, важливим фактором втрати морально-ціннісних історичних орієнтирів розвитку є те, що комуністична доба стала періодом розриву між традиційним і сучасним українським національним світом. Втративши зв'язок з традиційними формами морально-культурної самореалізації, українці значною мірою втратили і потенціал націо- та державотворення. “На думку переважної більшості вітчизняних і зарубіжних науковців, криза українського суспільства, що перш за все проявляється у втраті ціннісних основ життя, має своєю причиною порушення спадкоємності в культурі – певному розриві, що

утворився між постсучасною та традиційною національною культурою наших пращурів, яка з давніх давен формувалась на засадах релігійних, духовних і культурних цінностей” [3, с. 201]. Від такої ситуації історико-культурної кризи, безумовно, погіршується і загальний стан моральної культури в українському суспільстві, адже надзвичайно важко в світі, орієнтованому на глобально-інформаційні споживацькі цінності, відроджувати та створювати морально-етичний клімат сприяння розвитку загальнокультурним параметрам як національного соціуму загалом, так і морально-особистісного прагнення до індивідуального саморозвитку, зокрема.

Кризовий стан моральної культури українського суспільства зумовлений ще й тим, що руйнування старої, нехай навіть ілюзорної та оманливої, системи моральних цінностей автоматично потягло за собою значне спустошення морально-аксіологічної сфери соціуму, поставило кожного українця перед низкою проблем без відповідного світоглядно-культурного та морально-орієнтаційного підґрунтя для їх вирішення. “Девальвація цінностей сприймається як духовний вакуум, який дезорієнтує людей, що вірять у вічність стабільної системи. Звідси – пасивність, байдужість до того, що відбувається, ескапізм, скептицизм, що доходять до цинізму. Посилюється відчуження, почуття самотності, відсутності смислу життя та мети, а разом з тим зростає потяг до гедонізму, виникає прагнення жити сьогоднішнім днем, плисти за течією тощо. Страх перед майбутнім, непевність у завтрашньому дні призводять не лише до фрустрації, а й до активізації в людині деструктивного агресивного начала, яке виливається в різні форми аморалізму та девіантної поведінки” [4, с. 74]. Тільки підняття загально-соціального морально-культурного клімату в нашому національному суспільстві може дати йому шанс на подолання багатьох кризово-трансформаційних явищ, зумовлених аксіологічним вакуумом перехідного періоду. Тільки моральна особистість може долати в собі й у суспільстві такі явища, як індиферентність, пасивність, етична апатія, корупція, свавілля посадовців, некомпетентність політиків тощо. Тобто саме від загального стану моральної культури в українському суспільстві залежить успішність реформ, спрямованих на його демократизацію та відродження в ньому національних цінностей.

Виховання моральної культури особистості в кризово-трансформаційному суспільстві, таким чином, є одним з ключових соціокультурних пріоритетів розвитку, адже від ефективності цього процесу залежить можливість подальшого повноцінного входження України в спільноту високорозвинених демократичних держав світу. “Втрата ціннісних, культурних стрижнів – вкрай небезпечний та жахливий виклик як для особи зокрема, так і для нації загалом. Така ситуація в житті називається духовним колапсом. В ситуації духовної кризи особа деградує, перетворюється на невігласа, маргінала, а нація впадає в стагнацію, може навіть зникнути з історичної мапи світу” [3, с. 202]. Сьогодні від зусиль та компетентності

національної духовно-культурної, освітньо-наукової, громадсько-просвітницької спільноти в нашій державі залежить її майбутній розвиток, адже лише за умов подолання морально-аксіологічної кризи в нашому суспільстві можна сподіватися на відродження українства як нації. У зв'язку з цим, надзвичайно актуальними сьогодні є дослідження соціально-філософського характеру, що досліджують світоглядно-аксіологічні виміри та характеристики такого феномену, як моральне виховання особистості.

Особливо важливим аспектом поставленої проблеми є вироблення ефективних засобів підвищення моральної культури національної молоді, яка, соціалізуючись у кризово-трансформаційному суспільстві, водночас потрапила під шалений світоглядно-ціннісний тиск глобальної споживацької цивілізації. Для сучасної української молоді надзвичайно важко протистояти згубним впливам масово-споживацького суспільства, адже вона майже не має для цього морально-аксіологічного підґрунтя національного характеру. “У контексті зазначеної проблеми слід зауважити, що соціологічні дослідження проблем культурного розвитку сучасної молоді показують тривожну тенденцію стосовно того, що переважна більшість молодих людей, заклопотана повсякденними проблемами і негараздами, має невисокий рівень культурних потреб, що реалізуються, як правило, в епізодичних і непослідовних зверненнях до культурних цінностей. Зростають споживацькі настрої молоді, зорієнтованої передусім на сферу розваг. Культурні потреби і запити здебільшого зводяться до найпростіших та невибагливих проявів, задоволення яких не потребує організаційних, інтелектуальних чи вольових зусиль” [5, с. 173]. Подолання такої ситуації, звичайно, має відбуватися в цілісно-комплексний спосіб, що включав би національно-демократизаційну реформу всіх сфер соціального життя країни, але основою цього процесу, з нашої точки зору, має становити саме моральне виховання особистості та підвищення морального рівня суспільства.

Також важливим виміром проблеми загального стану моральної культури в сучасному українському суспільстві є пряма від нього залежність тих демократично-правових та громадянсько-ціннісних реформ, які відбуваються в національному соціумі, адже загальновідомою істиною є те, що демократія, громадянські чесноти та повага до прав людини є глибоко моральнісними феноменами. “Модернізаційні процеси в Україні не мають певної спрямованості, залишається невирішеним питання про мету та ідеал цих змін. Насамперед це пов'язано із низьким рівнем політичної і правової культури не тільки населення, а й посадових осіб, державних службовців” [6, с. 533]. Дійсно, політико-правова культура, яка безпосередньо залежить від загальної моральної культури, на всіх рівнях українського суспільства залишається надзвичайно низькою, якщо не деградує. Для нормального функціонування кожне суспільство повинно мати певний необхідний рівень політичної і правової культури громадян, що “поєднує соціальні ідеали, моральні та правові цінності з практично корисною діяльністю щодо втілення в життя законодавства” [7, с. 50]. Таким чином філософська

проблематика вивчення загального стану моральної культури в сучасному українському суспільстві актуалізується і на практичному, соціально-реалізаційному та реформаційному рівнях, адже від неї безпосередньо залежать зміни в сфері становлення політичної і управлінської демократії, розвитку правових відносин в національному суспільстві, утвердженні ринкової економіки і відносин тощо.

Таким чином, необхідно підкреслити надзвичайну важливість і актуальність досліджень сьогоденного стану моральної культури українського суспільства та кожного українського громадянина особистісно. На жаль, сьогодні є очевидним як загально-соціальний, так і громадянсько-особистісний занепад моральнісної наснаги та етичної вихованості абсолютної більшості українського населення. “Життєві реалії змушують серйозно замислитися над причинами розладу у внутрішньому світі людини, значного збіднення її образу. Не випадково увага широкої громадськості – політиків, вчених, діячів культури та мистецтва, педагогів та інших представників суспільства – звернена до проблем духовно-морального стану громадян, від якого залежить майбутнє держави, її прогрес та місце серед високорозвинених країн світу” [8, с. 147]. Таким чином, проблеми становлення української державності також безпосередньо залежать від потенціалу підвищення загального стану моральної культури, яким володіє українське національне суспільство. “У системі чинників розбудови державності України, духовного відродження українського народу, переходу до ринкових відносин та входження нашої країни в цивілізоване світове співтовариство одне з провідних місць належить моральності” [9, с. 201]. А значить, що й проблема морального виховання особистості має далеко не індивідуально-психологічний, але й національно-соціальний, соціокультурний, цивілізаційний характер, адже саме від рівня моральної культури більшості громадян нашої держави залежить її історико-культурне місце в сучасній єдиній системі міжнародного співробітництва та в глобальній цивілізаційній матриці.

Проте констатація кризових тенденцій в морально-культурній сфері розвитку національного суспільства, звичайно, не може задовольнити нікого, отже важливим теоретичним завданням є обґрунтування нагальної потреби в моральному оздоровленні суспільства. Сама теоретична постановка проблеми існування морально-культурної суспільної кризи є першим кроком на шляху пошуку методів та інструментів її вирішення. К. Ясперс підкреслював: “Якщо розпад духовної діяльності і аналізується, то лише до того часу, коли стане очевидним початок нових можливостей” [10, с. 114]. Отже, вивчення специфічних ознак сучасної української морально-соціальної кризи є важливим елементом вироблення ефективних засобів здійснення морально-виховного впливу на молоде покоління, на яке, зрештою, і покладено відповідальність морально-культурного відродження української нації.

Таке відродження, як зазначалося вище, може відбуватися лише на основі глибокої морально-культурної трансформації, спрямованої на утвердження в суспільстві загальнолюдських, громадянсько-демократичних цінностей, а також відродження етичних основ національно-традиційної культури. Однією з головних умов та засобів відродження та розвитку української нації та держави є “піднесення моральних параметрів суспільного життя” [11, с. 534]. Можливість такого піднесення з’явиться лише тоді, коли всі суб’єкти національного, державного, громадського реформування в нашій країні усвідомлять високий рівень відповідальності за її майбуття.

Важливо також усвідомлювати, що потреба в моральному оздоровленні українського суспільства є всеохоплюючим імперативом суспільно-національного розвитку, адже від зростання моральної культури суспільства безпосередньо залежить успішність соціально-політичних, громадсько-управлінських, економічних та інших реформ в нашій країні. “У суспільстві, яке проголосило своїми орієнтирами демократичний розвиток і ринкову економіку, задекларована соціальна політика та конституційні права повинні бути наповнені реальним змістом, духовні, історичні та культурні надбання української нації до рівня визнаних цінностей у сучасному європейському та світовому контексті, українська нація має розвиватися через культуру, освіту і піднесення морального стану суспільства” [12, с. 303].

Відповідальність за зростання рівня моральної культури суспільства та моральне оздоровлення національної громади лежить не лише на державних чи громадянських інституціях, але й на кожному українці, який в сьогоденні, трансформаційні часи має докласти всіх можливих зусиль до моральнісного самовиховання та до якнайбільшого морально-виховного впливу на оточуючих. “Враховуючи актуальні потреби високого морального стану сучасної молоді в Україні, кожен громадянин у суспільстві відповідальний за виховання самого себе й виховання оточуючих. У інтелектуальній сфері виховного процесу необхідно формувати глибину, дієвість знань про моральні цінності, ідеали та принципи, норми поведінки (гуманність, солідарність, чесність, відповідальність за себе), адже зниження рівня моральності призводить до серйозних соціальних потрясінь” [13, с. 156].

Окрім антикризової необхідності зростання рівня моральної культури населення нашої країни важливим є ще й той фактор, що лише на основі високоморального влаштування суспільних та міжособистісних відносин в будь-якому суспільстві може встановлюватися стабільна система розвитку та поліпшення життєвих умов. Загальна культура суспільства може ґрунтуватися лише на основі міцного морально-етичного фундаменту. “Культура не може розвиватися поза певною моральною парадигмою. Щоб бути стабільним, суспільство потребує метастабільності, збереження загальної структури цінностей, які воно повинне мати для самовідтворення” [14, с. 14]. У зв’язку з цим, вироблення системи інноваційно-гуманістичних

психолого-педагогічних морально-виховних впливів на українську молодь має сьогодні безпрецедентне значення для подальшого культурно-історичного, громадсько-політичного та соціально-економічного розвитку нашої країни. “Сьогодні Україна розвивається як незалежна демократична держава, в якій моральні цінності є життєвими орієнтирами людини. Тому в умовах розгортання відкритого суспільства завдяки засобам масової інформації, кіно, аудіо та відеопродукції у її громадян має формуватися такий світогляд, який спиратиметься на високий рівень усвідомлення суб’єктами інформаційних відносин відповідальності перед суспільством” [15, с. 227]. Саме виховання почуття моральної відповідальності є наріжним пріоритетом сучасного морально-культурного розвитку нашої національної громади. Прагнення до розвитку різних сфер національно-суспільного функціонування обов’язково має підтримуватися внутрішньо-фундаментальними підґрунтями, що базуються на високому рівні соціальної та індивідуально-особистісної моральної культури українців, особливо молодого покоління.

Моральне ж виховання молодого покоління українців гальмується через відсутність сталої традиції національного морально-етичного виховання, а також через те, що тривалий період у нашому суспільстві активно розвивалися та застосовувалися виключно методи авторитарної педагогічно-виховної діяльності. “Необхідні нові підходи до формування морального буття підростаючого покоління, нові методи морального виховання з урахуванням сучасних вимог” [16, с. 20]. Сучасні ж вимоги ставлять насамперед завдання вироблення і застосування інноваційно-гуманістичних морально-виховних технологій та методологій, які роблять можливим прищеплення дитині глибокого морального почуття соціальної та особистісної відповідальності.

Одним з найефективніших, з нашої точки зору, методів морального оздоровлення сучасного українського суспільства є використання морально-світоглядного потенціалу національної ідеї, яка сьогодні сама потребує відродження та максимального розповсюдження і запровадження. “Морально-філософські та культурні основи формування національної самосвідомості українського народу базуються на вищих цінностях, що представляють собою місткі, емоційно-образні узагальнення провідних соціокультурних орієнтацій, що визначають усі сфери життя людини, зокрема сенс його існування” [17, с. 321]. Саме в глибинах національної свідомості та самосвідомості можна відшуковувати перетворюючі та стабілізуючі чинники феноменологічного характеру, здатні долати багато негативних факторів трансформаційного посттоталітарного та глобально-споживацького типу. “Цінності культури, що формуються в умовах української дійсності, мають стати нормою практично-повсякденної діяльності, орієнтації її громадян, елементом самоцінності кожної індивідуальності, складовою гуманістичної творчості її народу, що є результатом тривалого розвитку України” [18, с. 364]. Таким чином,

використання морально-етичного потенціалу національної ідеї, народно-культурної традиції виховання особистості, художньо-мистецькі засоби, зокрема фольклорні, передачі різноманітних моральних образів і змістів є необхідною умовою вибудовування ефективної системи морального оздоровлення українського суспільства.

Висновки. Отже, важливим аспектом поставленої нами проблеми пошуку шляхів морального оздоровлення національного суспільства та підняття рівня його моральної культури є необхідність використання в процесуальній частині таких оздоровчих та реформаційних процесів цінностей загальнолюдської моралі, толерантності, міжкультурної взаємодії, міжрелігійної злагоди тощо. “Ефективним механізмом посилення і зміцнення консолідуючої функції системи моральних цінностей у розвитку українського суспільства є культивування гуманоцентризму, толерантності, самобутніх культурних традицій і стабілізація цінностей організованого суспільства, асиміляція перфекціоністської нормативно-етичної парадигми і рестриктивної концепції моралі, безпосередньо пов’язаних з християнством, етика якого найбільш адекватна досвіду істинної моралі. Для актуалізації цього механізму необхідне зближення світської освіти й духовної, з відповідним істотним корегуванням програм і планів освітніх і виховних закладів” [19, с. 24]. Освіта, що ґрунтується на гуманістичних, людиноцентричних принципах сама по собі є вагомим і дієвим засобом морального виховання особистості та морального оздоровлення суспільства. Прищеплення засобами освіти, виховання, гуманістичної педагогіки, просвітництва цінностей загальнолюдського характеру молодому поколінню українців є чи не найефективнішим та найдієвішим способом виховання високого рівня особистісної моральної культури та оздоровлення морального клімату в суспільстві загалом.

Література

1. Дзюба І. Деякі проблеми і перспективи української культури / І. Дзюба // Вісник Національної академії наук України. – 2001. – № 3. – С. 18–22.
2. Етичні норми і цінності : проблема обґрунтування / Аболіна Т. Г., Єрмоленко А. М., Кисельова О. О., Малахов В. А. – К., 1997. – 243 с.
3. Пішак О. Моральні відносини як невід’ємна складова міжособистісних взаємин і загальнолюдських цінностей / Оксана Пішак // Вісник Прикарпатського університету. Філософські і психологічні науки. – 2010. – Вип. XIII. – С. 83–88.
4. Шандор Ф. Проблеми соціально-психологічного розвитку національної свідомості українців / Федір Шандор // Вісник Інституту розвитку дитини. – Вип. 16. – Серія : Філософія, педагогіка, психологія : зб. наук. праць. – К. : Вид-во Національного педагогічного ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2011. – С. 72–75.
5. Кдирова І. О. Сучасні тенденції розвитку культурної сфери в Україні та її вплив на духовне життя суспільства (аналіз соціокультурної ситуації в сучасних умовах) / Інеш Кдирова // Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. Зб. наук. праць. – К. : ДАКККиМ, 2011. – Вип. XXVI. – С. 167–175.
6. Бойчук М. А. Демократичний розвиток України в умовах глобалізації / М. А. Бойчук // Гілея : науковий вісник. Зб. наук. праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2011. – Вип. 54 (№ 11). – С. 531–534.

7. Бандура О. О. Єдність цінностей та істини у праві : монографія / О. О. Бандура. – К. : Видавництво НАВСУ, 2000. – 200 с.
8. Лебедина Е. В. Нравственное воспитание студенческой молодежи / Е. В. Лебедина // Вісник луганського національного університету імені Тараса Шевченка : Педагогічні науки. – 2012. – № 1 (236). – С. 147–152.
9. Стельмах Н. В. Шляхи становлення моральної особистості підлітка / Н. В. Стельмах // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. Зб. наук. праць. – Херсон : ХНТУ, 2010. – № 1 (2). – С. 201–207.
10. Ясперс К. Духовна ситуація часу [фрагменти твору] / Карл Ясперс // Читанка з історії філософії : у 6 кн. / під ред. Г. І. Волинки. – Кн. 6. Зарубіжна філософія ХХ ст. – К. : Довіра, 1993. – С. 100–114.
11. Макарчук С. А. Роздуми про національну ідею / Степан Макарчук // Ювілейний збірник на пошану Степана Гелея / відп. ред. Іван Копич. – Львів, 2011 (Вісник Львівської комерційної академії. Серія : Гуманітарні науки. – Вип. 10 / Львівська комерційна академія). – С. 529–537.
12. Гридчук О. Є. Пріоритети культурної політики на сучасному етапі суспільної трансформації / О.Є. Гридчук // Наук. вісник Нац. лісотехнічного ун-ту України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : НЛТУ України, 2007. – Вип. 17.6. – С. 296–307.
13. Феуєрман В.В. Теоретичні аспекти проблеми формування потреби високої моральної свідомості молоді / В. В. Феуєрман // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – 2008. – Вип. 131. – С. 151–157.
14. Апресян Р. Г. Понятие общественной морали (опыт концептуализации) / Р. Г. Апресян // Вопросы философии. – 2006. – № 5. – С. 3–17.
15. Гуненков Д. В. Феномен моралі: спроба структурно-функціонального аналізу / Д. В. Гуненков // Гілея : науковий вісник. Зб. наук. праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2010. – Вип. 40. – С. 217–228.
16. Бабій І. В. Моральне виховання особистості / І. В. Бабій // Вісник Черкаського університету. Серія : Педагогічні науки. – Черкаси : ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2009. – Вип. 157. – С. 19–22.
17. Мельник В. В. Формування морально-світоглядних і культурних засад національної самосвідомості українського народу / В. В. Мельник // Гілея : науковий вісник. Зб. наук. праць / гол. ред. В. М. Вашкевич. – К. : ВІР УАН, 2012. – Вип. 58 (№3). – С. 315–326.
18. Ситник П. К. Духовність як рушійна сила суспільного розвитку / П.К. Ситник // Державне управління в Україні : реалії та перспективи: зб. наук. праць; за заг. зед. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2005. – С. 363–367.
19. Дулін П. Г. Консолідуєча функція духовних цінностей у розвитку українського суспільства : автореф. дис. ... д-ра філос. наук. Спеціальність : 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії / Петро Дулін. – К., 2011. – 38 с.

Отримано 10.04.2015

Summary

Shlyahova Nataliya. Problems of morality of modern Ukrainian society.

This article analyzes the problems of moral development of Ukrainian society, its contradictions, caused by the destruction of old (totalitarian) and the emergence of new (democratic) moral culture; justified that a significant number of contemporary problems of Ukrainian society derives from the low level of moral culture of the population and the individual, long been in a state of moral and apathetic in a totalitarian state; proved that the problem of moral education of the individual, moral and cultural development is not so much psychological and individual as social and philosophical, because at this stage

should seek out ways of moral values revival of the nation as a whole, not just individual moral and educational influence.

Keywords: *man, society, culture, morality, moral culture, education.*